וועטער: קלאר און מילדער

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

דאס אידישע ווארט

THE GATEWAY OF THE WEST.

THE ISRAELITE PRESS

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY NOV 11 1930

זון אויפגאנג — 7.14:
זון אונטערגאנג — 5.8.

די איינציקע אידישע צייטונג אין מערב קאנאדע עטאבלירט אין 1910 דערשיינט יעדן טאג

Vol. 20, No. 214. Winnipeg, Monday Nov. 3, 1930. Published daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג   מאנטאג, יב' חשון, תרצ"א:

ענגלאנד זאל צוריקקערן מאנדאט אויב זי קאן ניט דערפילן אירע פארפליכטונגען, זאגט טשורטשיל

געוועזענער קאלאניאל מיניסטער גיט ארויס דערקלערונג וועגן דעם וואס ענגלאנד האט זיך פארפליכטעט אין ארץ-ישראל און ווי לארד פעספילד האט מיספארטייטשט די פארפליכטונגען. — "אויב מיר געפינען פאר אוממעגלאך דורכצופירן אונזער התחייבות, דאן מוזן מיר אומקערן דעם מאנדאט צו דער פעלקער-ליגע", זאגט ער

די "קענעדיען פרעס" פארעפנטלאכט היינט דעם פאלגנדיקן ארטיקל פון ווינסטאן טשורטשיל, לויט אראנזשעמענטס מיט דער אידישער טעלעגראפן אגענטור:

לאנדאן, נאוו. 2. — עס זיינען דא פיר ווענדצייכנס אין דער בריטישער פאליטיק בנוגע דעם ציוניזם און פאלעסטינע, און די פראגע איז איצט, אויב זיי אלע צייכענען אן די זעלבע ריכטונג.

דער ערשטער צייכן איז אויפגעשטעלט געווארן דעם 2טן נאוועמבער, 1917, ווען לארד באלפור האט אדרעסירט צו לארד ראטשילד דעם בריוו וואס איז באקאנט ווי די "באלפור דעקלאראציע". — "זיין מאיעסטעטס רעגירונג", האט געשריבן דער בריטישער אויסערן מיניסטער, — "באטראכט מיט סימפאטיע די גרינדונג אין פאלעסטינע פון א נאציאנאלער היים פאר דעם אידישן פאלק, און וועט אויסנוצן אירע בעסטע אנשטרענגונגען צו העלפן דערגרייכן דעם דאזיקן ציל".

ענגלאנד האט זיך גענויטיקט אין אידישער הילף

דאס יאר 1917 איז אפשר געווען דער שווערסטער און פינסטערסטער פעריאד פון דער מלחמה. דאס איז געווען די צייט ווען א סך מענשן וואס האבן זיך ביז איצט ניט געוואקלט, האבן אנגעהויבן פארצווייפלט ווערן דער מעגלאכקייט פון א זיג פאר די אליאירטע. עס איז געווען דער מאמענט ווען די אנטשלאסנסטע עלעמענטן פון דער בריטישער רעגירונג האבן געזוכט צו מאביליזירן יעדן איינפלוס וואס זאל האלטן די אליאירטע און פארבינדעטע פעלקער צו זייער אויפגאבע.

די ציוניסטישע באוועגונג איבער גאר דער וועלט איז געווען אקטיוו פרא-אליאירטע, און אין א ספעציעלן זינען פרא-בריטיש. ערגעץ האט די באוועגונג ניט אזוי אנגעזעצט זיך ווי אין די פאראייניקטע שטאטן, און אויף דער אקטיווער הילף פון די פאראייניקטע שטאטן וואס האבן זיך געזאלט אריינווארפן אינ'ם בלוטיקן קאמף האבן זיך באזירט אונזערע מערסטע האפענונגען.

די פאעיקע פירער פון דער ציוניסטישער באוועגונג, מיט זייערע ווייט-פארשפרייטע צווייגן, האבן אויסגעאיבט א היבשן איינפלוס אויף דער אמעריקאנער עפנטלאכער מיינונג, און דער דאזיקער איינפלוס, — ווי דער אידישער איינפלוס אין אלגעמיין, — איז אזוי כסדר געווארן פאר אונזער צד. אין אלע אליאירטע לענדער, האבן אידן (ניט-ציוניסטן ווי ציוניסטן) סימפאטיזירט מיט די אליאירטע און האבן געארבעט פאר דעם דערפאלג פון גרויס בריטאניע און פאר נאענטסטער מיטארבעטערשאפט מיט איר פון די פאראייניקטע שטאטן.

די באלפור דעקלאראציע דארף דערפאר ניט באטראכט ווערן ווי א צוזאג געגעבן אויס סענטימענטאלע מאטיוון; עס איז געווען א פראקטישער שריט אונטערגענומען אין די אינטערעסן פון אן אלגעמיינער זאך אין א מאמענט ווען מען האט ניט געקאנט פארנאכלעסיקן דעם קלענסטן פאקטאר פון מאטעריעלער אדער מאראלישער הילף.

דער צווייטער וועג-צייכן — די מאנדאט באדינגונגען

דער צווייטער וועג-צייכן איז געווען דאס אננעמען פון'ם מאנדאט דורך גרויס בריטאניע אין 1919 אויף געוויסע אויסגעדריקטע באדינגונגען. ארטיקל צוויי, דער פונדאמענטאלסטער און וויכטיקסטער ארטיקל, לויטעט:

"די מאנדאטן מאכט זאל זיין פאראנטווארטלאך פאר שאפן אין לאנד אזעלכע פאליטישע, אדמיניסטראטיווע און עקאנאמישע באדינגונגען, וואס זאלן פארזיכערן די גרינדונג פון דער אידישער נאציאנאלער היים, ווי אויסגעדריקט אין דער הקדמה, און די אנטוויקלונג פון זעלבסט-רעגירנדיקע אינסטיטוציעס, און אויך פאר דער פארזיכערונג פון די ציווילע און רעליגיעזע רעכט פון אלע איינוואוינער פון פאלעסטינע, צו וועלכער ראסע אדער רעליגיע זיי זאלן ניט באלאנגען".

די צווייפאכע פארפליכטונגען, וואס זיינען זיכער פול מיט שוועריקייטן, זיינען באוואוסטזיניק אנגענומען געווארן פון גרויס בריטאניע. אין אנקלאנג מיט די דאזיקע פארפליכטונגען האט די מאנדאטן קאמיסיע פון דער פעלקער-ליגע, אין איר איבערבליק פאר די לעצטע צען יאר, געמאכט אין 1929, ארויסגעגעבן דעם פאלגנדיקן אורטייל:

"די פארפליכטונגען אנגעצייכנט אינ'ם מאנדאט בנוגע די צוויי צדדים פון דער באפעלקערונג זיינען פון דער זעלבער וואג-צווייטנס. "די צוויי פארפליכטונגען ארויפגעלייגט אויף דער מאנדאטן-מאכט זיינען בשום אופן ניט קיין סתירה איינע צו דער צווייטער".

די פארפליכטונג צו אידן — א פאזיטיווע; צו די אראבער — א נעגאטיווע

ביידע פארפליכטונגען זיינען פון גלייכער וואג, אבער פון פארשיידענעם כאראקטער. די ערשטע פארפליכטונג איז פאזיטיוו און שאפענד; די צווייטע איז — צו פארהיטן, צו פארזיכערן קעגן בארויבונג פון רעכט.

אונזערע מאנדאט פארפליכטונגען צו די אידן פון גאר דער וועלט וואס האבן אונז געהאלפן, און צו די אראבער פון פאלעסטינע וואס האבן ווי קאנסקריפטירטע סאלדאטן געקעמפט קעגן אונז אין דער טערקישער ארמיי, זיינען ביידע בינדענדע, און מיר זיינען מחויב אי צו גרינדן די אידישע נאציאנאלע היים, אי צו פארזיכערן די ציווילע און רעליגיעזע רעכט פון די אראבער. צו זיצן בלויז און אויסמיידן רייבונגען מיט די אראבער און צאהיטן זייערע רעכט, אויפגעבנדיק די פאזיטיווע פארפליכטונג צו גרינדן די אידישע נאציאנאלע היים, וואלט ניט געווען קיין ריכטיקע אויסטייטשונג פון'ם מאנדאט.

לארד פעספילד האט פאלש אויסגעטייטשט

לארד פעספילד מיספארטייטשט די זאך ווען ער שרייבט אין זיין ווייסן פאפיר: "עס איז קלאר פון די ווערטער פון דעם דאזיקן ארטיקל, אז די באפעלקערונג פון פאלעסטינע, און ניט וועלכע ס'איז סעקציאנעלע אינטערעסן, דארף באווארנט ווערן פון דער רעגירונג". דער תמצית פון דער באלפור דעקלאראציע און דער אבזיכט פון'ם מאנדאט איז געווען, אז די "סעקציאנעלע אינטערעסן" פון די אידן, צו גרינדן זייער נאציאנאלע היים, זאלן זיין די זאך וואס די רעגירונג דארף באזארגן, — די מאנדאט מאכט האט אויף זיך גענומען די פארפליכטונג "צו שאפן פאליטישע, אדמיניסטראטיווע און עקאנאמישע באדינגונגען, וואס זאלן פארזיכערן דעם אויפבוי פון דער אידישער נאציאנאלער היים".

דער דריטער וועג-צייכן

דער דריטער וועג צייכן קאן געפונען ווערן אין די דעפעשן און קארעספאנדענץ פון'ם קאלאניאלן אפיס, פארעפנטלאכט אין 1922. דא האט די רעגירונג אפגעשטעלט הינטער זיך דעם פעריאד פון דעקלאראציעס און מאנדאטן, און האט זיך באגעגנט מיט די שווערע, אבער ניט אוממעגלאכע באזינגבארע פאקטן פון דער פארווירקלאכונג. זי האט געמוזט באשרענקען סיי די שנעלקייט און סיי די מעטאדן פון'ם פראקטישן פראגרעס פון'ם ציוניזם. זי האט געמוזט געבן די אראבער פראקטישע און קאנקרעטע פארזיכערונגען אז זייערע ציווילע און רעליגיעזע רעכט וועלן אפגעהיט ווערן.

(שלוס אויף זייט 2)

קריטיקירט שארף פעספילדס "ווייסן פאפיר"

ווינסטאן טשורטשיל

קיין אפשטעל פון אידישער אימיגראציע, זאגט פעספילד

פאריז, נאוו. 3 (איטא). — "די אידן זאגן אז דאס ווייסע פאפיר מיינט דעם אפשטעל פון אידישער אימיגראציע קיין ארץ-ישראל", — האט לארד פעספילד דערקלערט פאר'ן קארעספאנדענט פון'ם פאריזער "מאטען", — "אבער אינ'ם ווייסן פאפיר איז קיין איין ווארט וועגן דעם ניט. נאכמער, די בריטישע רעגירונג אנאנסירט דאך דורכ'ן ווייסן פאפיר א גרויסן פלאן פון לאנד-אנטוויקלונג, מיט'ן צוועק צו באפרייען באדן פאר די אידן".

—(::)—

אידיש מיידל פון מוס-דזשא קריגט העכסטע אויסצייכענונג אין פיאנא

סארא באקון

טאלאנטפולע פיאנא סטודענטן, טאכטער פון מר. און מרס. משה באקון פון מוס-דזשא, סאסק., (פלימעניצע פון מר. און מרס. טש. טערמאן), וועלכע האט זיך געלערנט פיאנא אין וויניפעג, ביי לעאנארד ד. היטאן, האט געוואונען א סקאלארשיפ פון דער קעניגלאכער מוזיקאלישער אקאדעמיע, לאנדאן, ענגלאנד, פאר צוויי יאר, אלס רעזולטאט פון די אל-קאנאדער עקזאמענס אין וועלכע זי האט זיך באטייליקט לעצטן יוני מאנאט.

די דאזיקע פיאנא סטודענטן האט דערגרייכט איר ל. א. ב. דעגרי, מיט 192 צייכנס פון 200, פאר אירע מוזיקאלישע פעאיקייטן.

"פיל-פארשפרעכנד... זייער א סך שוין דערגרייכט", — האט געזאגט דר. ר. א. ביטשקראפט, עקזאמענאטאר פון דער קעניגלאכער אקאדעמיע, נאכדעם ווי ער האט זי עקזאמענירט.

מיס באקון וועט אפפארן קיין לאנדאן, דעם קומענדיקן סעפטעמבער. איר סקאלארשיפ האט געשאפן גרויס אינטערעס צווישן די וויניפעגער מוזיקער, צוליב דעם פאקט וואס דאס איז צום ערשטן מאל אין דער געשיכטע וואס די קעניגלאכע מוזיקאלישע אקאדעמיע האט באלוינט א וויניפעגער פיאנא סטודענט מיט א סקאלארשיפ. געוויינלאך האבן וויניפעגער פידל-סטודענטן אין פארלויף פון די לעצטע עטלאכע יאר געוואונען די מייסטע סקאלארשיפס.

ריזיקע פראטעסט פארזאמלונג אין ניו-יארק קעגן ענגלאנדס ארץ-ישראל פאליטיק

25 טויזנט אידן פילן אן מעדיסאן גארדען, און נאך צענדליקער טויזנטער הערן רעדנער אין דרויסן. — דזשוליוס ראזענוואלד צום ערשטן מאל ביי ציוניסטישער פארזאמלונג

(ספעציעלע טעלעגראמע צו "דאס אידישע ווארט" פון "איטא")

ניו-יארק, נאוו. 3 (איטא). — ניו-יארק האט נאך קיינמאל ניט געזען אזא צארנדיקע אידישע דעמאנסטראציע, ווען צענדליקער טויזנטער אידן האבן איבערגעפאקט דעם ריזיקן מעדיסאן סקווער גארדען, וואס נעמט אריין 25 טויזנט מענשן, און איבער 25 טויזנט מענשן זיינען פארבליבן אין דרויסן. די ריזיקע מענשן-מאסע אין דרויסן איז די גאנצע צייט געשטאנען און געדולדיק געהערט דורך די ארויסגעשטעלטע "עמפליפייערס" די רעדנער אינוועניק, וואס האבן אויסגעדריקט דעם פראטעסט און צארן פון אמעריקאנער אידנטום קעגן דעם בריטישן "ווייסן פאפיר".

ווי וויכטיק די מאסן-פארזאמלונג איז געווען, איז צו זעען פון דעם, וואס דזשוליוס ראזענוואלד, וועלכער איז ביז איצט געווען א שטארקער קעגנער פון דער ציוניסטישער באוועגונג, איז דא געווען אנוועזנד.

נאך קיינמאל פריער האט ניט פאסירט, אז אזעלכע מעסיקע פירער ווי פעליקס ווארבורג, לייט-גאווערנאר לעמאן און פעליקס פראנקפורטער זאלן ריידן מיט אזא פייער, אויסדריקנדיק זייער פארצווייפלונג און צארן איבער דעם וואס זיי האבן באצייכנט ווי "ענגלאנדס פארראט".

ניט בלויז די אידישע רעדנער האבן זיך באנוצט מיט אויסערגעוויינלאך שארפע אויסדרוקן, נאר אויך ניט-אידישע רעדנער ווי סענאטאר וואגנער, מעיאר וואקער און קאנגרעסמאן האמילטאן פיש האבן אויסגעדריקט זייער שארפסטן פראטעסט קעגן שטערן די אידן צו בויען זייער נאציאנאלע היים.

אלע שאטירונגען פון ניו-יארקער אידנטום זיינען געווען פארטראטן, אויסדריקנדיק דעם צארן פון פאראייניקטן אידנטום.

צווישן די אנדערע רעדנער זיינען געווען בערנארד פלעקסנער, רבי וואלפנאלא, בערנהארד דייטש, דוד פינסקי און חיים גרינבערג.

אלע רעדנער האבן אויסגעדריקט דעם געדאנק, אז לארד פעספילד, וועלכער האט מיט זיין "ווייסן פאפיר" אפגעלייקנט די באלפור דעקלאראציע, האט ניט אויסגעדריקט דעם ווילן פון'ם בריטישן פאלק. די רעדנער האבן אויפגעפאדערט דאס אידנטום פארצוזעצן די ארבעט פאר'ן אויפבוי פון ארץ-ישראל, ניט געקוקט אויף אלע שטערונגען.

ניו-יארק, נאוו 3 (איטא). — די פירער פון די אידישע געווערקשאפטן, וואס פארטרעטן הונדערט טויזנט אידישע ארבעטער, האבן זיך פאראייניקט אינ'ם פראטעסט קעגן פעספילדס "ווייסן פאפיר".

אידן פון ארץ-ישראל און פון אנדערע לענדער דריקן אויס שארפסטע פראטעסטן קעגן ענגלאנד

ירושלים, נאוו. 3 (איטא). — מאס-מיטינגען צו פראטעסטירן קעגן "ווייסן פאפיר" זיינען דורכגעפירט געווארן איבער'ן גאנצן לאנד. כאטש די רעדעס זיינען געווען זייער פייערדיקע, און זיי האבן דערוועקט דעם צארן פון די פארזאמלטע, זיינען אבער די פארזאמלונגען דורכגעפירט געווארן אין דער בעסטער ארדענונג.

לעצטן אוונט האבן ארום אכט טויזנט אידן צוזאמענגעקליבן זיך אין תל-אביב צו פייערן דעם 50-יאריקן יובילעי פון וולאדימיר זשאבאטינסקי.

ווין נאוו. 3 (איטא). — א פראטעסט מאס-מיטינג קעגן דעם "ווייסן פאפיר" איז דא דורכגעפירט געווארן, אויף וועלכן אלע אידישע פארטייען זיינען געווען פארטראטן.

די רעזאלוציע וואס איז אנגענומען געווארן לויטעט, אז ענגלאנד האט געבראכן איר אינטערנאציאנאלן אפמאך מיט דער פעלקער-ליגע און מיט די פאראייניקטע שטאטן, און די ארבעטער רעגירונג האט אויך פארראטן דעם סאציאליזם, האנדלענדיק קעגן דעם באשלוס פון דער אייגענער פארטיי.

די רעזאלוציע איז אפגעשיקט געווארן צו דער בריטישער אמבאסאדע אין ווין און צו דער פעלקער-ליגע.

לאנדאן, נאוו. 3 (איטא). — די אנגלא-דזשואיש אסאסיאיישאן האט אויף איר נעכטיקער זיצונג איינשטימיק אנגענומען די רעזאלוציע פארגעשלאגן פון'ם פרעזידענט, לעאנארד סטיין, אז זי קאן ניט צושטימען צום "ווייסן פאפיר", וועלכער איז א סתירה צו דער ריכטיקער אויסטייטשונג פון'ם מאנדאט.

קלאוד מאנטעפיארע, וועלכער איז געווען אנוועזנד און וועלכער איז באקאנט פאר א קעגנער פונ'ם ציוניזם, האט ניט גערעדט וועגן דער פראגע.

די רעזאלוציע זאגט, אז די ארגאניזאציע, וואס האט פאר זיך אן אויפגאבע די פארייניקונג פון די אידישע קהלות, קאן ניט איגנארירן דעם "ווייסן פאפיר" און דעם אידישן צארן אומעטום. "ווי ענגלישע בירגער, ווילן מיר ניט מאכן קיין שוועריקייטן דער מאנדאטן מאכט, אבער מיר באגרייפן ווי זי האט ניט געשענקט קיין אויפמערקזאמקייט צו די אידישע האפענונגען. און מיר אנערקענען, אז די רעגירונג האט ניט באגריפן די געפילן וואס די שפראך פונ'ם ווייסן פאפיר וועט ארויסרופן", — זאגט די רעזאלוציע.

—(::)—

בריט. ארבעטער פארטיי פארלירט אין מוניציפאלע וואלן

לאנדאן, נאוו. 3. — לויט די באריכטן פון די מוניציפאלע וואלן אין 80 פון די גרעסטע שטעט אין ענגלאנד און אין וויילס האט די ארבעטער פארטיי פארלארן 29 פלעצער, געווינענדיק בלויז 27.

די קאנסערוואטיוון האבן געוואונען 79 און פארלארן 10; די ליבעראלן האבן געוואונען 9 און פארלארן 7, און די אומאפהענגיקע האבן געוואונען 24 און פארלארן 20.

אין די לעצטע מוניציפאלע וואלן האט די ארבעטער פארטיי געוואונען 112 פלעצער און פארלארן בלויז 12.

אלגעמיינע וואלן אין די פאראייניקטע שטאטן קומען פאר מארגן

וואשינגטאן, נאוו. 3. — איבער 30 מיליאן וויילער אין די פאראייניקטע שטאטן וועלן מארגן גיין צום שטים-קאסטן.

וואלן וועלן מארגן דורכגעפירט ווערן אין 47 פון די 48 שטאטן פון דער רעפובליק. עס וועלן דערוויילט ווערן 34 סענאטארן און 431 קאנגרעסלייט. 32 שטאטן וועלן דערוויילן גאווערנארס, און אין אלע 47 שטאטן וועלן דערוויילט ווערן לעגיסלאטורן, ווי אויך אנדערע שטאטס באאמטע וועלן דערוויילט ווערן אין א צאל שטאטן.

די וואלן וועלן וואהרשיינלאך אוועקשטעלן די אדמיניסטראציע אין א שווערער לאגע. צוליב דער געדריקטער עקאנאמישער לאגע אין לאנד, קאן עס זייער זיין, אז די אדמיניסטראציע זאל געשלאגן ווערן און זי זאל פארלירן איר מערהייט סיי אין הויז, און סיי אין סענאט.

א גאנץ וויכטיקע פראגע אין די וואלן איז די "פראהיבישאן" פראגע. א גרויסע צאל קאנדידאטן פארשפרעכן צו באקעמפן דעם 18טן אמענדמענט, און ווי די "פריי-מעריס" האבן געוויזן, איז די באפעלקערונג שטארק געוונטשן צו די "נאסע".

בלויז 80 פראצענט ווינטער תבואה פארזייט אין רוסלאנד

וואשינגטאן, נאוו. 3. — לויט די באריכטן וואס די אויסלענדישע אפטיילונג פון'ם אגריקולטור דעפארטמענט האט באקומען, איז אין סאוועט רוסלאנד פארזייט געווארן דעם הארבסט בלויז 80 פראצענט פון די תבואות וואס האט געזאלט פארזייט ווערן לויט'ן 5-יאריקן פלאן.

ביז אקט. 20טן, לויטעט דער באריכט, זיינען ווינטער תבואה פארזייט געווארן 85 מיליאן אקער, אין פארגלייך מיט 97 מיליאן אקער פארזייט פאר דעם זעלבן פעריאד לעצטן יאר.

—(::)—

323 אידן געקומען קיין א"י אין סעפטעמבער

ירושלים, נאוו. 3 (איטא).— 323 אידן, 94 קריסטן, און 19 מוסולמאנער האבן איינגעוואנדערט קיין ארץ-ישראל אין סעפטעמבער. ארויסגעפארן פונ'ם לאנד פאר דעם חודש זיינען 115 אידן, 109 קריסטן און 53 מוסולמאנער.

די 109 קריסטן שליסן איין 53 בריטישע פאליציסטן וואס האבן זיך צוריקגעקערט קיין ענגלאנד.

דעפיוטי מיניסטער ארעסטירט פאר גנב'ענען 15-דאלארדיקע קלייד; זאגט אז ער ווייס ניט וואס ס'איז מיט אים געווען

טאראנטא. — דזשיימס ה. באלאנטיין, דעפיוטי מיניסטער פון ארבעט אין דער אנטאריאר פראווינציעלער רעגירונג פאר די לעצטע 9 יאר, איז לעצטן דאנערשטאג אוונט ארעסטירט געווארן אויף דער קלאגע פון גנב'ענען א 15-דאלארדיקע קלייד אין א צענטראלער פרויען קליידער סטאר.

"דער אמת איז, אז איך האב גענומען דאס קלייד", — זאל מר. באלאנטיין נאכדעם האבן דערקלערט. —"איך ווייס נים וואס ס'איז מיט מיר געווען. עפעס א מאמענטאלע משוגעת, וועלכע איך קאן ניט דערקלערן, האט מיך באוואוינען דאס צו טאן. דאס איז זייער פארדראסיק, אבער אמת".

ווי עס דערציילט זיך, זאל מר. באלאנטיין, אין דער באגלייטונג פון א פרוי, האבן אריינגענאנגען אין דער סטאר, און ווי ביידע האבן באטראכט זייזדענע קליידער. בעת די פרוי האט אנגעמאסטן א קלייד, זאל מיס ראס, אן אנגעשטעלטע אין סטאר, האבן באמערקט, ווי מר. באלאנטיין גייט ארויס מיט א קלייד צו זיין אוטאמאביל וואס איז געשטאנען אין דרויסן. זי האט עס באלד דערציילט דעם באלעבאס, מר. סעמועל ראס, וועלכער האט גלייך אפגעטעלעפאנירט דער פאליציי.

א דעטעקטיוו, וועלכער איז באלד געקומען, זאל האבן דאס קלייד געפונען אין מר. באלאנטיינס אוטאמאביל. דער דעפיוטי מיניסטער איז אפגעפירט געווארן אינ'ם פאליציי צירקל און איז ארויסגעלאזן געווארן אויף $200 ערבות. דאס געלט האט ער געהאט ביי זיך אין מזומן.

דר. מאנטעיט, ארבעטס מיניסטער, ווען ער האט זיך דערוואוסט פון דעם, האט באמערקט, אז דאס איז א שרעקלאכע זאך. ער קאן מר. באלאנטיין זייער גוט פאר אן ערלאכן און אנשטענדיקן מענשן.

נאטירלאך' האט ער געמוזט אפזאגן אים פון זיין שטעלע.

מר. באלאנטיין האט געקראגן א געהאלט פון $4,800 א יאר פון דער רעגירונג, און ער איז אויך געווען וויצע-פרעזידענט פון א באוואוסטער פאבריק אונטערנעמונג אין שטאט.

בני-ברית פארשטייער אפעלירט פאר'ן פאראייניקטן בודזשעט

ל. ד. מאראזניק, פרעזידענט פון דער היגער בני-ברית לאדזש, וועלכער פארטרעט די ארגאניזאציע אין דעם "פעדערייטעד בודזשעט" קאמפיין, האט ארויסגעלאזן אן אויפרוף צו דער אלגעמיינער באפעלקערונג פון שטאט, אפעלירנדיק באזונדערס צו די אידן, צו שטיצן מיט וואס נאר מעגלאך דעם קאמפיין.

"אינסטיטוציעס, אידישע און ניט אידישע גלייך, ווערן אויסגעהאלטן פון דעם פאנד, און עס איז דער חוב פון יעדן אידישן בירגער פון שטאט, צוזאמען מיט די פארשטייער פון אלע אנדערע ראסן און גלויבנס, צו טאן זייער חלק". — לויטעט זיין אויפרוף. ער דריקט אויס זיין זיכערקייט, אז די אידישע באפעלקערונג פון וויניפעג וועט ניט פארפעלן צו טאן איר חוב.

דער בודזשעט נויטיקט זיך דאס יאר אין 450 טויזנט דאלאר פאר'ן אויפהאלט פון די 25 אינסטיטוציעס וואס זיינען אין אים פארבונדן, איינשליסנדיק דעם אידישן בית-יתומים און מושב-זקנים. דאס מיינט א גרעסערע אנשטרענגונג פאר די ביישטייערער און פאר די זאמלער.

אגב - אורחא

פון מארק

מיר, די יפתח-ים

מיר האבן א סך מאל געהערט דעם דאזיקן קאמפלימענט פון חשוב'ע געסט פון דער און פון יענער זייט ים:

— וויניפעג, די ירושלים דקאנאדע!

אדער אפילו נאך מער:

— די ירושלים דאמעריקע!

זאג איך:

זאל עס ניט הייסן, אז אין וויניפעג איז עס בעסער ווי אין אנדערע אמעריקאנער שטעט, נאר אז אין די אנדערע שטעט איז עס נאך ערגער ווי אין וויניפעג.

ענטפערט מען מיר:

— יפתח בדורו, כשמואל בדורו.

דער טייטש איז: יפתח איז ניט געווען קיין גוואלדיקער לאמדן, אבער פאר זיין דור פון רשעים איז ער געווען פונקט אזא צדיק און פירער, ווי שמואל פאר זיין מער געהויבענעם דור.

פון דאנען האט דאך מסתמא איינשטיין געלערנט זיין רעלאטיוויטעט טעאריע...

אז אך און וויי צו דעם דור, וואס יפתח איז זיין פירער, — אבער וואס קאנען מיר העלפן? זיינען מיר די אמעריקאנער יפתח'ס, און מיר דארפן שפילן די ראל פון א ירושלים דאמעריקע.

* * *

נו, קיין זייער שווערע אויפגאבע איז דאס, ברוך-השם, ניט.

עס איז דאך ניט שווער צו זיין א למדן אינ'ם באלעגאלישן קלייזל, — ס'איז גענוג צו וויסן, אז "קורח" דארף זיך אויסלייגן מיט א "כף", ווייל אזוי שטייט עס אין דער הגדה...

אבער דער אמת איז, אז מיר פארשאפט פארט זייער ווייניק פארגעניגן אונזער ירושלים'דיקע ראל.

די איינציקע מעלה הערפון איז וואס זי לייגט ארויף אויף אונז פליכטן. אבער וואס איז די פעולה פון אונזערע אנשטרענגונגען, אז מיר זיינען, אין בעסטן פאל, ווען מיר זאלן נעמען ערנסט דעם קאמפלימענט, בלויז א קליינטשינקער אאזיס אין א ריזיקן מדבר.

און די שאנסן זיינען, אז איידער מיר וועלן באפרוכפערן דעם מדבר, וועט דער מדבר איינשלינגען דעם אאזיס אונזערן...

* * *

מילא. דערווייל זיינען מיר אבער פארט די יפתח'ס, און איך וועל דא פרובירן אנצייגן אויף עטלאכע דערשיינונגען אין אונזער אידישן קולטורעלן לעבן, וואס האבן פאר אונז פארדינט אונזער רעפוטאציע.

וואס עס ווארפט זיך צוערשט אין די אויגן די באזוכנדיקע געסט, זיינען אונזערע היגע אידישע שולן, אין וועלכע עס לערנען ביי היינטיקן טאג ארום 900 אידישע קינדער, — איינשליסנדיק א צאל אין די קינדער-גארטנס און טאג-שולן, אויף וועלכן געבעס די וויניפעגער פרץ-שול איז פיאנער.

900 קינדער — איז צווישן 25 און 30 פראצענט פון אלע אידישע קינדער פון שול עלטער אין וויניפעג.

די וויניפעגער תלמוד-תורות און העברייאישע שולן האבן אנערקענט אידיש ווי אן אונטערריכט שפראך אדער ווי א וויכטיקן קענגנשטאנד. צוזאמען לערנען ארום 60 פראצענט פון אלע וויניפעגער אידישע קינדער אידיש.

* * *

די אידישע שפראך פארנעמט דא א חשוב'ן ארט אינ'ם אידישן געזעלשאפטלאכן לעבן.

ניט נאר אין די פאלקסטימלאכע ארגאניזאציעס, נאר אפילו אין אזא "עקסקלוזיווער" ארגאניזאציע, ווי די בני-ברית, ווערט אידיש אפט גערעדט, און אידישע לעקציעס און אידישע פארלעזונגען ווערן דארטן זייער גוט אויפגענומען.

עס באמערקט זיך אפט א קולטורעלע באציאונג צו דער שפראך אפילו אין די קרייזן, וואו מען דערווארט ניט קיין שום באציאונג צו שפראך. אויף מיטינגען פון אלגעמיינע פראטערנאלע ארגאניזאציעס קאנט איר אפט באמערקן, ווי מיטגלידער באמיען זיך צו ריידן א ריינעם אידיש, פריי פון באַרבאַריזמען. איר קאנט אפילו הערן אפט "פארזיצער" אנשטאט "טשערמאן", און "פארשלאג" אנשטאט "מאשאל".

און עס איז דא אין שטאט אמווייניקסטנס איין גאנץ גרויסע אידישע ביבליאטעק, די ביכער פון וועלכער מוזן פון צייט צו צייט איבערגעבונדן ווערן.

* * *

אידן זיינען דא ניט אזוי פארנומען מיט "ברידזש" און מיט "פינאקל", אז זיי זאלן גאר ניט גיין צו קיין לעקציעס. וויניפעג איז אפשר די איינציקע שטאט, וואו וואכיקע לעקטשערס האבן געקאנט אנהאלטן וואכן לאנג און זיינען כסדר גוט באזוכט.

מיט עטלאכע וואכן צוריק האבן די לערער פון פרץ-שול ארגאניזירט קורסן איבער פארשיידענע קענגשטאנדן פאר דערוואקסענע. איבער 150 קורסאנטן האבן זיך פארערגיסטרירט, אזוי אז ס'איז געווען נויטיק צו פארגרעסערן די צאל לערער פאר געוויסע קענגשטאנדן.

די מייסטע היגע ארגאניזאציעס און פרויען פאראיינען טיילן אויס א "קולטורעלע שעה" אויף זייערע "ביזנעס מיטינגען", אין וועלכער עס ווערן דורכגעפירט רעפעראטן, דיסקוסיעס איבער פארשיידענע פראגעס אדער פארלעזונגען.

* * *

דאס האב איך א כאפ געטאן די לאגע אזוי פון אויבנאויף, — צו ווייזן, אז עס זיינען דא סימנים פון א קולטורעלן לעבן.

אבער מיר ווייסן אויך אונזער ווייטיק. מיר ווייסן וואס פאר א מדבר'דיקער הינטערגרונט ס'איז דא הינטער דעם ביי אונז גופא. און ווי אט דאס אלע האלט זיך אויף משקולות.

און ס'איז איינס פון די ביידע: אדער דער גרויסער מדבר זאל באפרוכפערט ווערן, אדער מיר זאלן פארשאטן ווערן מיט זיינע זאמדן.

אפשר איז א יפתח נאך א סך שווערער צו זיין ווי א שמואל?